

Ehdotus
Käsittelijä

A 1930/UKK
Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Jäsen ehdotus yhteispohjoismaisesta panostuksesta pyhiinvaellusreitteihin (A 1930/UKK)

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

- *että* se edistää pohjoismaisia pyhiinvaellusreittejä koskevaa yhteistyötä ja käynnistää pyhiinvaellusreittejä koskevan yhteispohjoismaisen panostuksen jo olemassa olevien toimijoiden kanssa.

Taustaa

Kristillinen kulttuuriperintö leimaa Pohjoismaiden historiaa. Kaikkialla Pohjoismaissa kulkee pyhiinvaellusreittejä. Reitit ovat liittäneet Pohjoismaita yhteen vuosisatojen ajan. Ne yhdistävät maita yhä edelleen, rajojen yli. Monet vaeltavat historiallisia reittejä entisiin pyhiinvaelluskohteisiin. Pyhiinvaelluksilla on nykyään monta puolta: ne tarjoavat kohtaamisia luonnon, kulttuurin ja historian kanssa maiden rajojen yli.

Pyhiinvaelluksilla kuljetaan pitkin historiallisia reittejä ja edistetään kulttuuriperintöä ja kulttuurihistoriaa, mutta samalla myötävaikutetaan myös uusien taide- ja kulttuurimuotojen kehittämiseen. Pyhiinvaellukset ja siihen liittyvä matkailu tarjoavat mahdollisuuksia myös paikalliselle elinkeinoelämälle. Pyhiinvaellukset ovat myös kestäväää kulttuurimatkailua, ja ne vastaavat hyvin visiota Pohjoismaista maailman kestävämpänä ja integroituneimpana alueena.

Rajojen sulkeutuminen ja sosiaalinen eristäytyminen ovat tulleet pandemian myötä tutuiksi Pohjoismaissa. Siksi valiokunta uskoo, että panostamalla Pohjoismaiden rajat ylittävään pyhiinvaellustyöhön voimme jälleen sitoa Pohjoismaat lähemmäksi toisiaan.

Pohjoismaisiin pyhiinvaellusreitteihin liittyvän kulttuurimatkailun ja kulttuurivaihdon jälleenkehittämisessä on runsaasti potentiaalia, ja voimme saavuttaa paljon hedelmällisen pohjoismaisen verkoston avulla, jonka lähtökohtana on yhteispohjoismainen kulttuuriperintö. Erityisesti paljon voimme panostaa lapsiin ja nuoriin esimerkiksi rajat ylittävien vaihto-ohjelmien avulla. Tähän liittyy paljon käyttämätöntä potentiaalia, minkä hyödyntäminen tulee koko ajan tärkeämmäksi Euroopan nykytilanteen valossa. Tällainen panostus voi myös vahvistaa rajat ylittävää

akateemista yhteistyötä aloilla, jotka ovat pyhiinvaellusten kannalta tärkeitä, esimerkkeinä historia, kulttuurimatkailu, kansanterveys, ulkoilu ja teologia.

Pyhiinvaellukset kiinnostavat entistä enemmän koko Euroopassa. El Camino ja sen pyhiinvaelluskohde Santiago de Compostela on suosituin, ja vuonna 2022 pyhiinvaellustoimistossa¹ oli rekisteröity yhteensä 438 000 pyhiinvaeltajaa (verrattuna 74 000 rekisteröityyn pyhiinvaeltajaan vuonna 2003 ja vain muutamaan tuhanteen vuonna 1983). Toinen suosittu pyhiinvaellusreitti on Via Francigena (Canterburystä Roomaan), jota kulki arviolta 50 000 pyhiinvaeltajaa vuonna 2022². Sekä El Camino että Via Francigena ovat Euroopan neuvoston kulttuurireittejä.

Vaellusilmiö kasvaa yleisesti voimakkaasti, ja UNWTO kuvaa vaellusmatkailua seuraavasti: «one of the most popular ways to experience a destination».³ Ilmiö kasvaa – mutta kehitys ei ole tapahtunut itsekseen. Vaeltajien suuri määrä ja sen myötä välttämätön infrastruktuuri Euroopan pyhiinvaellusreiteillä, etenkin El Caminolla, on tulos pitkän aikavälin määrätietoisesta panostuksesta, johon on saatu merkittävää julkista rahoitusta. Esimerkkinä mainittakoon, että pelkästään vuosina 2020–2021 El Camino -reitille kohdistettiin yli 1,3 miljardia Ruotsin kruunua EU:n jälleenrakennusrahastosta, joka perustettiin koronan jälkeiseen elpymiseen. Myös onnistunut yhteistyö eri toimijoiden ja sektorien välillä on ollut menestyksen avaintekijä.

Vuonna 2010 pohjoismainen pyhiinvaellushanke "St. Olav ways" jätti Euroopan neuvostolle hakemuksen, jossa reitille haettiin statusta eurooppalaisena kulttuurireittinä. Kulttuurireitti ylettyy Norjaan, Ruotsiin, Tanskaan ja Suomeen. Työtä arvioitiin vuonna 2018, minkä jälkeen vastuu siirtyi Association for the Cultural Route of St Olav Ways -nimiselle yhdistykselle (ACSOW), jossa on noin 30 jäsentä Norjasta, Ruotsista, Tanskasta ja Suomesta. Jäseninä on läänejä, kuntia, hiippakuntia, museoita, pyhiinvaelluskeskuksia ja pyhiinvaellusjärjestöjä, joiden tavoitteena on osallistaa työhön mukaan muun muassa elinkeinoelämän toimijoita ja yliopistoja. ACSOW on nykyään Pohjoismaiden pyhiinvaellustyön vahvin toimija, ja sekä Islanti että Färsaaret ovat kiinnostavia ja mahdollisia jäsenmaita. Lisäksi olemme vuoropuhelussa Pohjoismaiden itäisillä (Viro) ja läntisillä (Iso-Britannia) rajoilla vaikuttavien asiasta kiinnostuneiden toimijoiden kanssa.

ACSOW toimii verkoston osien koordinoivana elimenä, minkä lisäksi Pohjoismaiden pyhiinvaellustyölle on ominaista, että maat ovat organisoineet työnsä eri tavoin (päävastuussa voivat olla valtio, kirkko tai kansalliset, alueelliset, paikalliset tai vapaaehtoiset toimijat jne.) Pyhiinvaellusreiteillä on nähtävissä jatkuvaa kasvua, mutta panostukset ovat pirstaleisia. Erilaiset organisoitavat ovat tähän asti tehneet toimijoiden välisestä, rajat ylittävästä käytännön yhteistyöstä haastavaa. Pohjolalla on kilpailuetuja pyhiinvaelluskohteena ilmaston, luonnon ja jokamiehen oikeuden ansiosta,

¹ [Statistics | Pilgrim's welcome office \(oficinadelperegrino.com\)](https://www.pilgrims-welcome.com/en/Statistics)

² [The Via Francigena 2022 in numbers - Via Francigena \(viefrancigene.org\)](https://www.viefrancigene.org/en/the-via-francigena-2022-in-numbers)

³ <https://www.unwto.org/global/publication/walking-tourism-promoting-regional-development>

mutta rajat ylittäviin pyhiinvaellusreitteihin liittyvä pysyvä yhteistyö edellyttää pitkän aikavälin sitoutumista niin yksittäisen valtion tasolla kuin valtioiden väliselläkin tasolla.

Vaellus historiallisilla reiteillä vanhoihin pyhiin kohteisiin on itse pyhiinvaelluksen tunnusmerkki niin historiallisesti kuin nykyisinkin – ja sen perusajatus on rajattomuus. Se perustuu Pohjoismaiden yhteiseen kulttuuriperintöön sekä matkustamisen ja kulttuurivaihdon yhteiseen historiaan, jossa Pyhän Olavin kultilla on ollut ehkä suurin rajat ylittävä merkitys. Nykyään siihen liittyvät yhtä lailla myös elinkeino- ja aluekehitys, kestävä vihreä matkailu, kansanterveys sekä mahdollisuus rentoutua ja löytää sisäinen rauha.

Pyhiinvaellusreitit yhdistetään kulttuuriperinnön, rauhan, kansanterveyden ja kestävyyskäsitteisiin. Nämä aiheet vastaavat pohjoismaisen yhteistyön priorisointeja ja poliittista visiota, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Ja mikä olisi integroituneempaa ja kestävämpää kuin yhdistää Pohjoismaita entistä tiiviimmin – kävellen! Vuoteen 2030 liittyy myös muita tärkeitä tapahtumia ja tavoitteita, kuten EU:n ilmastotavoitteet, Pyhän Olavin kuoleman 1000-vuotismuistopäivä, Ruotsin kirkon ilmastotiekartta sekä YK:n kestävä kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030.

Miltä konkreettinen pohjoismainen panostus pyhiinvaellusreitteihin voi näyttää?

Pohjoismaissa oli keskiajalla useita Euroopan kannalta tärkeitä pyhiinvaelluskohteita, joihin on alettu taas vaeltaa, muun muassa Pyhän Olavin reitit Trondheimiin ja Pyhän Birgitan reitit Vadstenaan. Meillä on paljon potentiaalia Trondheimin, Vadstenan ja Turun välisten yhteyksien sekä Tanskassa ja Saksassa sijaitsevien Pyhän Jaakobin reittien etelään suuntautuvien yhteyksien vahvistamisessa. Näin voimme yhdistää valtiomme niiden maaperällä, mutta myös käsitteellisesti, mikä muun muassa saa aikaan yhteistyötä ja lisää kielten ymmärtämistä. Näiden reittien esiin tuominen paikkoina, joissa ihmiset eri puolilta Eurooppaa vaelsivat ennen ja alkavat tehdä sitä taas, luo ainutlaatuisia mahdollisuuksia.

Ehdotuksia toimenpiteiksi:

- Tehdään yksityiskohtainen kartoitus nykyisten pyhiinvaellusreittien tilasta Turun, Vadstenan ja Trondheimin välillä sekä etelässä Norjasta ja Ruotsista Tanskan kautta Saksaan. Näin saadaan katsaus eri reiteistä ja siitä, mitä niiden varrella on. Se antaa suuntaa reittien laadun kehittämiseen sekä luo selkeitä priorisointeja siitä, missä kohdin reittejä ja muuta infrastruktuuria on kehitettävä. Tämän tekeminen kokonaisuutena luo suuria mahdollisuuksia yhteistyöhön ja koordinoituun kehitystyöhön.

Tuodaan esiin yhteispohjoismaista pyhiinvaellushistoriaa etenkin Olavin ja Birgitan hahmojen avulla, joilla on suuri merkitys Pohjoismaiden, mutta myös Euroopan kannalta.

Ehdotuksia toimenpiteiksi:

- Järjestetään hakukierros tavoitteena löytää hanke, jossa kerätään tietoa ja kirjoitetaan tekstejä (storytelling), joissa sekä kerrotaan historiallinen tarina että laitetaan se nykyelämän kontekstiin. Tuloksista tiedotetaan yhteisellä verkkosivustolla tai levitetään jollakin muulla tavalla. Paikallisten toimijoiden pitää pystyä hyödyntämään tuloksia vastaanotoissaan ja markkinoinnissaan.

Kehitetään pääreittien yhteistä viestintää/markkinointia erityisesti kestävän matkailun/kansanterveyden ja aluekehityksen osalta (tuodaan esiin kokemuksia Caminonista + mahdollisesti muuta). Pyhiinvaellus on sananmukaisesti *low impact*, ja jos voimme samalla kannustaa vihreään matkailuun, niin se on vielä enemmän sitä. Pohjolan luonnon ja keskiaikaisen/nykyaikaisen kulttuuriperinnön yhdistelmä yhdistettynä eurooppalaiseen perinteeseen voisi olla vahva. Voimme esitellä jotain ainutlaatuisia ja odottamatonta.

Ehdotuksia toimenpiteiksi:

- Kehitetään yhteinen viestintäsuunnitelma, johon sisältyvät verkkosivusto ja graafinen profiili.

Tuetaan pyhiinvaellusta ilmiönä tutkivan pohjoismaisen akateemisen ympäristön kehittämistä. Esimerkiksi Espanjan ja Italian reittien osalta on tehty paljon, mutta Pohjoismaissa suhteellisen vähän. Vastikään ACSOWin alaisuuteen uudelleen perustettua Scientific Committeeta voitaisiin vahvistaa ja sille voitaisiin antaa resursseja yhteistyöhön, selvityksiin ja konferensseihin.

Luodaan toistuva pohjoismainen kokoontumispaikka (konferenssi) pyhiinvaellusalan eri toimijoille verkostoitumisen, yhteistyön parhaiden käytäntöjen vaihdon yms. aikaansaamiseksi. Kokoontumispaikkaa voitaisiin myös täydentää webinaareilla ja jonkintyyppisellä foorumilla jatkuvampaa tiedonvaihtoa varten.

Ehdotuksia konkreettisiksi toimenpiteiksi:

- Vuosittainen konferenssi
- Neljä vuosittaista webinaaria verkoston vahvistamiseksi, tiedon keskinäiseksi levittämiseksi ja parhaiden käytäntöjen jakamiseksi
- Yhteisen foorumin kehittäminen verkkoon tai johonkin muuhun muotoon.

Luonnollinen kokoonpano tämän hankkeen johtoon on Vadstenan pyhiinvaelluskeskus Ruotsissa, Turun pyhiinvaelluskeskus ja Norjan kansallinen pyhiinvaelluskeskus. Hanketta tulee johtaa yhteistyössä ACSOWin kanssa, joka on ainoa olemassa oleva pohjoismainen pyhiinvaellusjärjestö ja joka myös hallinnoi St Olav Ways -reitit sertifioiduista Euroopan neuvoston kulttuurireitiksi.

Ehdotuksia konkreettisiksi toimenpiteiksi:

- Hankkeen johto ja hallinto

Valiokunnan näkemykset

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta tukee sosiaalidemokraattisen ryhmän ehdotusta yhteispohjoismaisesta panostuksesta pyhiinvaellusreitteihin. On monia syitä lisätä pyhiinvaellusreitteihin liittyvää pohjoismaista yhteistyötä, varsinkin kun useilla reiteillä on rajat ylittävä ulottuvuus. Alueellinen rajat ylittävä yhteistyö mahdollistaa EU-rahoituksen Interreg-ohjelmien kautta, ja pyhiinvaellusreittejä koskevissa yhteispohjoismaisissa hankkeissa voidaan vaihtaa kokemuksia ja oppia toisiltaan, mikä edistää pohjoismaista hyötyä. Yhteisiä asioita ovat muun muassa tilastojen kerääminen, kansainvälinen markkinointi ja tietyissä tapauksissa tiedonvälitys. Pyhä Olavi ja Pyhä Birgitta ovat ne hahmot, joilla on selkeimmin rajat ylittävä merkitys pyhiinvaellusreittien osalta.

Pyhiinvaellukset Pohjolassa edistävät yhteisen kulttuuriperintömme ja kirkkohistoriamme kehitystä. Pyhiinvaelluskeskusten ja muiden paikallisten toimijoiden erilaisten panostusten kautta edistetään lasten ja nuorten tietojen kartuttamista sekä historiastamme että siitä, miten hoidamme luontoa kestäväällä tavalla. Pyhiinvaellusten suosion lisääntyessä ne edistävät elinkeinoelämän ja matkailun kehitystä reittien varrella sekä tietenkin kansanterveyttä ihmisten liikkuaessa, mutta myös siten, että pyhiinvaellusreitit inspiroivat rauhoittumaan ja syventymään.

Panostus Pohjoismaiden pyhiinvaellusreitteihin luo näin ollen edellytyksiä päästä tavoitteeseen Pohjolasta maailman kestävämpänä ja integroituneimpana alueena ja sillä on myös yhtymäkohtia kaikkiin kolmeen painopistealueeseen: vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. Pohjoismainen panostus pyhiinvaellusreitteihin voidaan toteuttaa sektorienvälisenä hankkeena, johon osallistuvat ja jota rahoittavat useat ministerineuvostot, kuten MR-NER, MR-K, MR-MK ja MR-S.

Maarianhaminassa 27. kesäkuuta 2023

Camilla Gunell (ÅSD)
Lars Mejern Larsson (S)
Catarina Deremar (C)
Kathrine Kleveland (Sp)
Outi Alanko-Kahiluoto (vihr.)

Brigitte Klitskov Jerkel (KF)
Freddy André Øvstegård (SV)
Victoria Tiblom (SD)
Helge André Njåstad (FrP)

